הִלְכוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה סִימָן תרב תרג

תרב סִדְרֵי יְמֵי תְּשׁוּבָה. וּבוֹ סָעִיף אֶחָד:

הַגָּהָה: וּמִתְעַנִּים לְמָחֳרַת רֹאשׁ הַשָּׁנָה (טור), (א) וְהוּא תַּעֲנִית צִבּוּר: **א** (ב) אבְּכָל הַיָּמִים שֶׁבֵּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם **הַכִּפּוּרִים מַרְבִּים בִּתְפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים.** הַגָּהָה: וְאוֹמְרִים (ו) אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ עָרֵב עָלֵינוּ וַעֲנֵנוּ כִּי אֵין בָּנוּ מַעֲשִׂים עֲשֵׂה עִמָּנוּ צְדָקָה וָחֶסֶד וְהוֹשִׁיעֵנוּ (מנהגי מהרי"ל) וְאַל תַּעֲשֵׂנוּ כְּמַעֲשֵׂה מִצְרַיִם וְכַנַּעַן וְכִגְמוּל סְדוֹם וַעֲמוֹרָה וְכִגְמוּל דּוֹר הַמַּבּוּל וְכִגְמוּל דּוֹר הַפַּלָּגָה וְכִגְמוּל עֲמָלֵק וְכִגְמוּל אַנְשֵׁי נִינְוֵה וְכִגְמוּל כָּל אוֹיְבֵי עַמְּךָ בֵּית יִשְׂרָאֵל שֶׁעָשִׂיתָ עִמָּהֶם בְּכָל דּוֹר וָדוֹר וְכִגְמוּל כָּל הָרְשָׁעִים וְהָרְשָׁעוֹת שֶׁעָשִׂיתָ עִמָּנוּ וְעִם אֲבוֹתֵינוּ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר וְכִגְמוּל כָּל הָרְשָׁעִים וְהָרְשָׁעוֹת שֶׁתַּעֲשֶׂה

הִלְכוֹת רֹאשׁ הַשָּׁנָה סִימָן תרג תרד

לְכָל אָדָם (ג) לְחַפֵּשׂ וּלְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו (ד) וְלָשׁוּב מֵהֶם בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה, וּסְפֵק עֲבֵרָה צָרִיךְ יוֹתֵר תְּשׁוּבָה מֵעֲבֵרָה וַדָּאִית, כִּי יוֹתֵר מִתְחָרֵט כְּשֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁעָשָׂה מִשֶּׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ, וְלָכֵן קָרְבַּן אָשָׁם תָּלוּי הֶצְרַךְ לִהְיוֹת יוֹתֵר בְּיֹקֶר מֵחַטָּאת (דברי עצמו ורבינו יונה ריש ברכות (א׳: ד״ה והא׳)):

א תָּנֵי חִיָּיא בַּר רַב בְּרָכוֹת ח׳ (ע״ב) וּבְיוֹמָא פ״א (ע״ב) וּבְכַמָּה דּוּכְתֵי וּמִמִּדְרָשׁ (פסיקתא רבתי) מַעֲשֶׂה דְּחַיָּט אֶחָד שֶׁהֵבִיא הַטּוּר.

הִלְכוֹת יוֹם הַכִּפּוּרִים

תרד סֵדֶר עֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים. וּבוֹ ב׳ סְעִיפִים:

א (א) **אמִצְוָה** (א׳) **לֶאֱכֹל בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים וּלְהַרְבּוֹת בִּסְעוּדָה.** הַגָּהּ: וְאָסוּר לְהִתְעַנּוֹת בּוֹ (ב) אֲפִלּוּ

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

רְצוֹנוֹ לִתֵּן אֵיזֶה מַתָּנָה לְיַתְמֵי הַנֶּהֱרַג דָּבָר טוֹב עוֹשֶׂה עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן שָׁם (בנודע ביהודה) סִימָן ל״ה סִדּוּר תְּשׁוּבָה בְּאֹרֶךְ לְאֶחָד שֶׁנִּכְשַׁל בְּאֵשֶׁת אִישׁ, וְשָׁם מְבֹאָר שֶׁמְּחֻיָּב לְהוֹדִיעַ לְבַעַל הָאִשָּׁה בְּצִנְעָה שֶׁאוּלַי יַאֲמִין לוֹ וְיִהְיֶה פּוֹרֵשׁ מִמֶּנָּה. וּמִן הַדִּין הָיָה דַּי רַק שֶׁיֹּאמַר לוֹ שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁאִשְׁתּוֹ זִנְּתָה וְלֹא לְפַרְסֵם כִּדְאָמְרִינַן בְּיוֹמָא דַּף (פ״ז) [פ״ו] (ע״ב) אַשְׁרֵי נְשׂוּי כוּ׳ בְּחַטָּא שֶׁאֵין מְפֻרְסָם, אַךְ מִצַּד הַסְּבָרָא יוֹתֵר יַאֲמִין לוֹ כְּשֶׁיִּתְוַדֶּה בְּצִנְעָה לִפְנֵי בַּעַל הָאִשָּׁה, וְאִם כִּי לָקַח עַתָּה בִּתּוֹ וְיִתְבַּיֵּשׁ בִּפְנֵי חָמִיו, יוֹתֵר טוֹב לוֹ שֶׁיִּתְבַּיֵּשׁ, שֶׁעוֹבֵר עֲבֵרָה וּמִתְבַּיֵּשׁ מוֹחֲלִין לוֹ. וְגַם חַיָּב לְבַקֵּשׁ עַל עַצְמוֹ מֵאֵת חָמִיו כֵּיוָן שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה גַּם חֵלֶק מַעֲבֵרוֹת שֶׁבֵּין אָדָם לַחֲבֵרוֹ, שֶׁגָּרַם לוֹ שֶׁתֵּאָסֵר אִשְׁתּוֹ עָלָיו, עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב בְּאֶבֶן הַשֹּׁהַם סִימָן מ׳ בְּאִשָּׁה שֶׁהֵמִיתָה יֶלֶד עַל יְדֵי גְּרָם, וְהַגְּרָם עַל יְדֵי מְשָׁרֶתֶת, שֶׁצְּרִיכָה תְּשׁוּבָה. וְעַיֵּן שָׁם עוֹד סִימָן מ״ה בְּאֶחָד שֶׁשָּׁלַח נַעַר קָטָן עַל סוּס כוּ׳. וְכָתַב בְּיַד אֵלִיָּהוּ סִימָן כ״ט מַה שֶּׁכָּתַב בִּשְׁלָ״ה (מסכת יומא פרק דרך חיים אות יג) מִי שֶׁעָשָׂה עֲבֵרָה צָרִיךְ שֶׁיִּכְתֹּב לְעַצְמוֹ שֶׁשָּׁגַג וְחַיָּב חַטָּאת כְּדֵי שֶׁאִם יִזְכֶּה וְיִבָּנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ כוּ׳, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ בְּשַׁבָּת (יב:) גַּבֵּי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן אֱלִישָׁע כוּ׳, כֵּן לַעֲשׂוֹת וְלִכְתֹּב גַּם הַשִּׁעוּר שֶׁאָכַל כִּדְאִיתָא בְּיוֹמָא דַּף פ׳ (ע״א). וְכֵן אִם חָטָא שְׁנֵי פְּעָמִים צָרִיךְ לִכְתֹּב לוֹ הַיְדִיעוֹת וְהַהַעֲלָמוֹת אֵיךְ הָיָה, עַיֵּן שָׁם. וְכָתַב עוֹד בְּסִימָן (ק״ח) [כ״ח] בְּאֶחָד שֶׁשָּׁלַח מְשָׁרְתוֹ לִגְבּוֹת חוֹבוֹת וְהוּא לֹא רָצָה מֵחֲמַת הַקֹּר, וְאַחַר כָּךְ נִזְדַּמֵּן עוֹד אֶחָד כוּ׳, עַיֵּן שָׁם סֵדֶר הַתְּשׁוּבָה עַל זֶה מֵחָכָם אֶחָד, וְהוּא חוֹלֵק עַל זֶה וְכָתַב שֶׁבְּעִנְיָן זֶה יֵשׁ לְהַחְמִיר טְפֵי, עַיֵּן שָׁם. וְעַיֵּן לְקַמָּן סִימָן (תרמ״ז) [תר״ז] סָעִיף קָטָן ב׳ מַה שֶּׁכָּתַבְתִּי שָׁם מִתְּשׁוּבַת הַפָּנִים מְאִירוֹת חֵלֶק ב׳ (סי׳ קעח):

בְּאֵר הֵיטֵב

תְּפִלָּתִי׳ (תהלים סט יד) שָׁלֹשׁ פְּעָמִים. וְכָתַב מַטֵּה מֹשֶׁה (סי׳ תתל) עַל כָּל פָּנִים בְּאֵלּוּ הַיָּמִים יַעֲשֶׂה כָּל אָדָם כְּדַעַת הַזֹּהַר (ח״ג קעח.), שֶׁיָּשׁוּב קֹדֶם שֶׁיִּשְׁכַּב וְיִתְאוֹנֵן עַל חֲטָאָיו וִיפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו. וְכָתַב הָרֹא״ש (ארחות חיים יום שבת אות טז) יִקְרָא בְּאֵלּוּ הַיָּמִים אִגֶּרֶת הַתְּשׁוּבָה שֶׁל רַבֵּנוּ יוֹנָה. וְהָאַר״י ז״ל כָּתַב שֶׁחִיּוּב הוּא לִלְמֹד בְּסִפְרֵי מוּסָר כָּל הַשָּׁנָה. וְדִינֵי תְּשׁוּבָה בְּרֹאשׁ סֵפֶר הָרוֹקֵחַ (הל׳ תשובה) וּבְמַהֲרִ״י וַוִּיְיל (וּבְסוֹף) [וּבְרֹאשׁ] סֵפֶר קִצּוּר רֵאשִׁית חָכְמָה. וּבְסֵפֶר חֲסִידִים מִסִּימָן י״ט עַד סִימָן ל״ב. וּמִסִּימָן מ״ב עַד סִימָן מ״ה, ס״ה, ע״ב, קע״א, ת״ה עַד תרי״ח. מַהֲרִ״י וַוִּיְיל סִימָן י״ב, קמ״ז, (קכ״א) [קכג, קצא]. תְּרוּמַת הַדֶּשֶׁן סִימָן קצ״ח. בִּנְיָמִין זְאֵב סִימָן ע״ב. מַהֲרִי״ט הִלְכוֹת רוֹצֵחַ. בִּתְשׁוּבַת רַמָ״א סִימָן ל״ז. אֶחָד שֶׁשָּׂכַר חֲבֵרוֹ לֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ וְנֶהֱרַג, נָכוֹן שֶׁיְּקַבֵּל תְּשׁוּבָה. בְּאֵר שֶׁבַע פֶּרֶק חֵלֶק (סנהדרין צה. ד״ה על). וְעַיֵּן בִּתְשׁוּבַת רַ״ם לוּבְלִין סִימָן מ״ג, מ״ד, מ״ה. אִשָּׁה שֶׁמָּצְאָה יֶלֶד מֵת אֶצְלָהּ, בִּתְשׁוּבַת מַהֲרִי״ל סִימָן מ״ה. וְעַיֵּן בְּמַשְׂאַת בִּנְיָמִין סִימָן (כ״ז) [כ״ו]. בְּשׁוּ״ת (רַמָ״א) [מַהֲרַ״ם מִינְץ] סִימָן כ״ה. ר״ל חָבִיב סִימָן ע״ט. רַשַׁ״ל סִימָן צ״ו. רִ״י טְרָאנִי (ח״ב, או״ח) סִימָן (ה׳) [ח׳]. וְעַיֵּן בְּרִי״ף (יומא ו.) עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה דְּבָרִים הַמְעַכְּבִים אֶת הַתְּשׁוּבָה:

א (א׳) **לֶאֱכֹל.** וְיֵשׁ לְמַעֵט בְּלִמּוּדוֹ בְּעֶרֶב יוֹם כִּפּוּר כְּדֵי לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת. בְּרָכוֹת דַּף

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

מוּסָר (ו) כָּל הַשָּׁנָה, וְכֵן כָּתַב הַגְּרָ״א בְּמִשְׁלֵי בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת וּבְמַעֲשֵׂה רַב (סי׳ ס). וְעַל כָּל פָּנִים בְּאֵלּוּ הַיָּמִים (ז) יַעֲשֶׂה כָּל אָדָם כְּדַעַת הַזֹּהַר (ח״ג קעח.) שֶׁיָּשׁוּב קֹדֶם שֶׁיִּשְׁכַּב וְיִתְאוֹנֵן עַל חֲטָאָיו וִיפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו. וְעַיֵּן בְּיַעֲרוֹת הַדְּבַשׁ חֵלֶק א׳ דְּרוּשׁ א׳ כִּי שִׁבְעַת יָמִים שֶׁבֵּין רֹאשׁ הַשָּׁנָה לְיוֹם הַכִּפּוּרִים הֵם נֶגֶד שִׁבְעָה יְמֵי שָׁבוּעַ, וּבְכָל יוֹם יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל אוֹתוֹ יוֹם, דֶּרֶךְ מָשָׁל בְּיוֹם רִאשׁוֹן יַעֲשֶׂה תְּשׁוּבָה עַל מַה שֶּׁחָטָא כָּל יָמָיו בְּיוֹם רִאשׁוֹן, וְכֵן בְּיוֹם שֵׁנִי, וְכֵן כָּל שִׁבְעַת יָמִים: (ג) **לְחַפֵּשׂ וּלְפַשְׁפֵּשׁ בְּמַעֲשָׂיו.** עַיֵּן בְּחַיֵּי אָדָם כְּלָל קמ״ג שָׁם הִרְחִיב הַדְּבָרִים בְּעִנְיָן זֶה, וּדְבָרָיו קִילוֹרִין לָעֵינַיִם: (ד) **וְלָשׁוּב מֵהֶם בַּעֲשֶׂרֶת יְמֵי תְּשׁוּבָה.** אֶחָד שֶׁשָּׂכַר חֲבֵרוֹ לֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ וְנֶהֱרַג, נָכוֹן שֶׁיְּקַבֵּל תְּשׁוּבָה [בְּאֵר שֶׁבַע פֶּרֶק חֵלֶק (סנהדרין צה. ד״ה על) וְעַיֵּן בִּתְשׁוּבַת מַהֲרַ״ם מִלּוּבְלִין סִימָן מ״ג מ״ד מ״ה וְגִבְעַת שָׁאוּל סִימָן מ״ח וְסִימָן פ״ב וְעַיֵּן בֵּית יַעֲקֹב סִימָן (י׳) [ע״ג]]. וּלְעִנְיַן אִשָּׁה שֶׁהֵמִיתָה יֶלֶד עַל יְדֵי גְּרָם, עַיֵּן אֶבֶן [הַ]שֹּׁהַם סִימָן מ׳. וְעַיֵּן תְּשׁוּבַת חֲתַם סוֹפֵר חֹשֶׁן מִשְׁפָּט סִימָן נ״ב. לְעִנְיַן מוֹהֵל, וּלְעִנְיַן אִשָּׁה שֶׁמָּצְאָה יֶלֶד מֵת (ו)בְסִימָן קפ״ד, לְעִנְיַן מִי שֶׁבְּאֹנֶס אָכַל אִסּוּרִים וְיָצָא מִן הָאֹנֶס (או״ח סי׳ רב). וּבְסִימָן קע״ג מִתִּקּוּנֵי תְּשׁוּבָה לְמִי שֶׁבָּעַל נִדָּה. וְסִימָן קע״ה לְמִי שֶׁנִּתְפַּס עִם הַנָּכְרִית. וְסִימָן קע״ז לְמִי שֶׁרָצָה לְהַצִּיל וּבְטָעוּת הֵמִית אֶת חֲבֵרוֹ. וְעַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק״א) וּבְפִתְחֵי עוֹלָם (סק״א) מִדִּינִים אֵלּוּ. וְעַיֵּן בְּרִי״ף (יומא ו.) עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה דְּבָרִים הַמְעַכְּבִים אֶת הַתְּשׁוּבָה:

א (א) **מִצְוָה לֶאֱכֹל וְכוּ׳.** דִּכְתִיב (ויקרא כג לב) ׳וְעִנִּיתֶם אֶת נַפְשֹׁתֵיכֶם בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב׳ הָיָה לוֹ לִכְתֹּב בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ בָּעֶרֶב תְּעַנּוּ אֶת נַפְשׁוֹתֵיכֶם עַד עֶרֶב וְכוּ׳, וּמִדִּכְתִיב ׳וְעִנִּיתֶם כוּ׳ בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ׳ מַשְׁמָע שֶׁיִּתְעַנּוּ בְּתִשְׁעָה, וּבֶאֱמֶת יוֹם הַכִּפּוּרִים אֵינוֹ אֶלָּא בַּעֲשָׂרָה לַחֹדֶשׁ, וְקִבְּלוּ חֲזַ״ל דְּאַדְּרַבָּא א]מִצְוָה (א׳) מִן הַתּוֹרָה לֶאֱכֹל בְּעֶרֶב יוֹם כִּפּוּר. וְרָצָה הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִתֵּן שָׂכָר בְּעַד הָאֲכִילָה כְּאִלּוּ הִתְעַנּוּ, שֶׁאֵינוֹ דּוֹמֶה מִצְוָה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ צַעַר כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ (אבות פ״ה מכ״ג) לְפוּם צַעֲרָא אַגְרָא, אִלּוּ כָּתַב בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ תֹּאכְלוּ לֹא הָיָה לָנוּ שָׂכָר אֶלָּא כִּמְקַיֵּם מִצְוָתוֹ עַל יְדֵי אֲכִילָה, וְלָכֵן שִׁנָּה הַכָּתוּב וְכָתַב מִצְוַת אֲכִילָה בִּלְשׁוֹן תַּעֲנִית, שֶׁיִּהְיֶה נֶחְשָׁב אֲכִילָה זוֹ לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כְּאִלּוּ הָיָה תַּעֲנִית (ג) כְּדֵי לִתֵּן שָׂכָר כִּמְקַיֵּם מִצְוָה בְּצַעַר עִנּוּי. (ג) וְיֵשׁ לָאָדָם לְמַעֵט בְּלִמּוּדוֹ בְּעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים כְּדֵי לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת: (ב) **אֲפִלּוּ תַּעֲנִית חֲלוֹם.** אָכֵן אִם (ד) מִתְיָרֵא לְנַפְשׁוֹ וְרוֹצֶה לְהִתְעַנּוֹת, יִתְעַנֶּה עַד סְעוּדָה הַמַּפְסֶקֶת דְּוַדַּאי מִן הַדִּין סַגִּי כְּשֶׁיֹּאכַל פַּעַם אַחַת. וְאִם אֵינוֹ מִתְעַנֶּה הַיּוֹם כְּלָל, (ה) טוֹב שֶׁיִּתְעַנֶּה אֵיזֶה יוֹם אַחַר יוֹם הַכִּפּוּרִים. (ו) וְאִם חָל עֶרֶב יוֹם כִּפּוּר בְּאֶחָד בְּשַׁבָּת וּבַשַּׁבָּת שֶׁלְּפָנָיו הִתְעַנָּה תַּעֲנִית חֲלוֹם שֶׁצָּרִיךְ לְמֵיתַב תַּעֲנִית לְתַעֲנִיתוֹ אַחַר הַשַּׁבָּת, אֵין לוֹ לְהִתְעַנּוֹת עֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים אֶלָּא יִדְחֶה עַד אַחַר עֲבֹר הַמּוֹעֵד. וּלְפִי דַּעַת הַטַּ״ז לְעֵיל בְּסִימָן רפ״ח סָעִיף קָטָן ג׳ אֵין צָרִיךְ שׁוּב לְהִתְעַנּוֹת אַחַר יוֹם כִּפּוּר דְּיוֹם הַכִּפּוּרִים כִּפֵּר גַּם עַל זֶה, (ז) וּמִי שֶׁקָּשָׁה לוֹ הַתַּעֲנִית יָכוֹל לִסְמֹךְ עַל זֶה. מִי שֶׁנָּדַר שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בָּשָׂר חוּץ מִיּוֹם טוֹב, נִתְבָּאֵר בְּסִימָן תק״ע (ס״א) שֶׁמֻּתָּר לֶאֱכֹל בְּעֶרֶב יוֹם כִּפּוּר דְּבִלְשׁוֹן בְּנֵי אָדָם מִקְרֵי יוֹם טוֹב, וְלֹא מִבָּעֵי בַּסְּעֻדָּה הַמַּפְסֶקֶת (ח) אֶלָּא אַף גַּם בְּשַׁחֲרִית דַּאֲנַן רְגִילִין לֶאֱכֹל בָּשָׂר גַּם בְּשַׁחֲרִית וְכָל הַנּוֹדֵר אַדַּעְתָּא דְּמִנְהָגָא נָדַר, (ט) אֲבָל בַּלַּיְלָה שֶׁל עֶרֶב יוֹם כִּפּוּר אָסוּר. וְדַוְקָא בְּנוֹדֵר מַמָּשׁ, אֲבָל מִי שֶׁלֹּא נָדַר בְּהֶדְיָא (י) אֶלָּא שֶׁנּוֹהֵג כָּךְ שֶׁלֹּא לֶאֱכֹל בָּשָׂר כִּי אִם בְּיָמִים שֶׁאֵין אוֹמְרִים בָּהֶם תַּחֲנוּן, (יא) אֲזַי אֲפִלּוּ בַּלַּיְלָה שֶׁל עֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים מֻתָּר לֶאֱכֹל, וְדַוְקָא בַּלַּיְלָה מַמָּשׁ אֲבָל לֹא מִקֹּדֶם לָזֶה אַף עַל פִּי שֶׁהִתְפַּלֵּל עַרְבִית:

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(ו) **וְיֵרָאֶה שֶׁגַּם הָרֹא״ש מוֹדֶה לָזֶה, אֶלָּא שֶׁסֵּפֶר זֶה מְיֻחָד יוֹתֵר לְעִנְיְנֵי תְּשׁוּבָה, וּלְכָךְ זֵרֵז לָעֵת הַזֹּאת:** (ז) מַטֵּה מֹשֶׁה (סי׳ תתל):

א (א׳) כֵּן הִכְרִיעַ הַמָּגֵן אַבְרָהָם בְּסִימָן תק״ע (סק״ט) עַיֵּן שָׁם: (ג) פּוֹסְקִים: (ג) מָגֵן אַבְרָהָם (ריש הסימן) מִשְּׁמָא דִּגְמָרָא (ברכות ח:): (ד) מָגֵן אַבְרָהָם (סק״א) וּמַטֵּה אֶפְרַיִם (סט״ו) וְחַיֵּי אָדָם (כלל קמד ס״א): (ה) פְּרִי חָדָשׁ וּמַטֵּה אֶפְרַיִם (שם): (ו) מַטֵּה אֶפְרַיִם (שם): (ז) הַגְּרַ״ז בְּסִימָן רפ״ח (ס״ד): (ח) מָגֵן אַבְרָהָם (שם) וְחַיֵּי אָדָם (שם) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (ט) מָגֵן אַבְרָהָם (שם): (י) מָגֵן אַבְרָהָם (שם) וּשְׁאָרֵי אַחֲרוֹנִים: (יא) **וּבִמְקוֹמוֹת שֶׁמַּרְבִּין בִּסְלִיחוֹת בְּאַשְׁמֹרֶת אִם כֵּן אֵין חוֹשְׁבִין אוֹתוֹ לְיוֹם טוֹב אֵין לֶאֱכֹל בָּשָׂר בַּלַּיְלָה** [שָׁם בְּשֵׁם שְׁלָ״ה (עמוד התשובה סי׳ יא)]:

ליקוטי דברי הרב: א] אבל בשו״ע הרב (סי׳ תרח ס״א) כתב: שמצות חכמים היא להרבות בסעודה בערב יום כיפור וכו׳ ומצאו להם סמך מן התורה.

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah